

VŠĮ ŽEMĖS ŪKIO KONSULTAVIMO TARNYBA KORUPCIJOS PREVENCIJOS PROGRAMA 2021-2023 M.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos (toliau – Konsultavimo tarnyba, įstaiga) 2021–2023 m. korupcijos prevencijos programa (toliau – Programa) parengta, vadovaujantis Lietuvos Respublikos nacionaline kovos su korupcija 2015–2025 m. programa (toliau – Nacionalinė programa), Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos 2020–2025 m. antikorupeine programa, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu (toliau – KPI), Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymu (toliau – VPI), kitais teisės aktais atsižvelgiant į Antikorupeinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovą.

2. Programoje vartojamos pagrindinės sąvokos:

2.1. **Korupcija** – bet kokia veikla piktnaudžiaujant Konsultavimo tarnybos patikėta galia, siekiant asmeninės ar trečiųjų asmenų naudos.

2.2. **Korupcijos prevencija** – suprantama taip, kaip apibrėžta KPI, t. y. korupcijos priešasčių, sąlygų atskleidimas ir šalinimas, sudarant bei įgyvendinant atitinkamų priemonių sistemą, taip pat poveikis asmenims, siekiant atgrasinti nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo.

2.3. **Interesų konfliktas** – tokia situacija, kai darbuotojas, eidamas savo tarnybines pareigas, privalo atlikti tam tikrą veiksmą, tačiau tas veiksmas (tarnybinių funkcijų dalis, pavedimas ar pan.) yra susijęs ne tik su jo tiesioginėmis pareigomis, bet ir su jo ar jam artimo asmens privačiu interesu. Su interesų konfliktais yra tiesiogiai susiję ir šie paplitę korupciniai reiškiniai: **nepotizmas, kronizmas**.

2.4. **Nepotizmas** – savo šeimos narių, giminaičių bei kitų artimų asmenų (ir sugyventinių, partnerių) globa ir protegavimas naudojantis einamomis pareigomis, vardu ir galia.

2.5. **Kronizmas** – draugų ir bičiulių protegavimas ir jų globa naudojantis turimomis pareigomis bei statusu.

2.6. **Kyšis** – finansinės ar kitokios naudos siūlymas, davimas, leidimas duoti, prašymas, priėmimas arba gavimas, siekiant paskatinti netinkamą pareigų ar funkcijų vykdymą arba piktnaudžiavimą asmens užimama padėtimi.

2.7. **Piktnaudžiavimas** – darbuotojo veikimas ar neveikimas, kai tarnybinė padėtis naudojama ne įstaigos interesais arba ne pagal įstatymus ar kitus teisės aktus arba savanaudiškais tikslais (neteisėtai pasisavinamas ar kitiems perleidžiamas svetimas turtas, lėšos ir t. t.), ar dėl kitokių asmeninių paskatų, taip pat darbuotojo veiksmai, kuriais viršijami suteikti įgaliojimai ar savivaliaujama.

2.8. **Prekyba poveikiu** – siūlymas, pažadėjimas, susitarimas duoti arba Kyšio davimas, siekiant, kad kitas asmuo, pasinaudodamas savo visuomenine padėtimi, įgaliojimais, giminyste, pažintimis ar kita tikėtina įtaka valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai, tarptautinei viešajai organizacijai, jų valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui, paveiktų atitinkamą instituciją, įstaigą ar organizaciją, valstybės tarnautoją ar jam prilygintą asmenį, kad šie teisėtai ar neteisėtai veiktų ar neveiktų vykdydami įgaliojimus.

Kitos Programoje vartojamos sąvokos atitinka KPI ir kituose teisės aktuose vartojamas sąvokas.

3. Korupcijos prevencija Konsultavimo tarnyboje įgyvendinama vadovaujantis šiais **principais**:

a) **teisėtumo** – korupcijos prevencijos priemonės įgyvendinamos laikantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų, kitų teisės aktų reikalavimų bei užtikrinant pagrindinių asmens teisių ir laisvių apsaugą;

b) **privalomumo** – korupcijos prevencijos subjektais Konsultavimo tarnyboje yra visi jos darbuotojai;

c) **tarpusavio sąveikos** – korupcijos prevencijos priemonių veiksmingumas užtikrinamas derinant visų korupcijos prevencijos subjektų veiksmus, keičiantis subjektams reikalinga informacija ir teikiant vienas kitam kitokią pagalbą;

d) **pastovumo** – korupcijos prevencijos priemonės Konsultavimo tarnyboje taikomos nuolat.

e) **vadovų asmeninio pavyzdžio** – vadovų asmeninis pavyzdys yra esminis nepakantumo korupcijai kultūros formavimo veiksnys;

f) **atsakomybės neišvengiamumo** – kiekvienas darbuotojas, padaręs korupcinio pobūdžio veiklą, nepriklausomai nuo einamų pareigų, atliekamų funkcijų ar nuopelnų įstaigai, atsako teisės aktų nustatyta tvarka.

II. APLINKOS ANALIZĖ

4. Pasaulio, ES ir Lietuvos mastu atliekama daug įvairių sociologinių ir mokslinių tyrimų, kuriais matuojamas korupcijos lygis ar jos paplitimas konkrečioje valstybėje, korupcijos poveikis visuomenei ir verslui, vertinamos viešajame ir privačiajame sektoriuose įgyvendinamos korupcijos prevencijos priemonės, šių priemonių veiksmingumas ir atsiperkamumas.

5. Tyrimas „**Korupcijos suvokimo indeksas**“ (toliau – KSI) yra vienas žinomiausių kasmet pasaulyje atliekamų korupcijos suvokimo tyrimų, kuris atskleidžia, kaip pasaulio valstybėms pavyksta kontroliuoti korupciją, ir parodo, kaip šalyje suvokiama valstybės ar savivaldybių tarnautojų / darbuotojų ir politikų korupcija. Šį tyrimą atlieka nevyriausybinė organizacija „Transparency International“ (TI). Pasaulio valstybės yra reitinguojamos 100 balų sistemoje, kur 100 balų reiškia skaidrią valstybę, 0 – labiausiai korumpuotą. Lietuvos Respublikos nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje numatyta, kad Lietuvos KSI 2025 metais turi būti ne mažesnis negu 70 balų. **2020 m. pagal TI Lietuvos skyriaus informaciją KSI tyrime Lietuvai skirta 60 balų iš 100 galimų ir 35 vieta 180 šalių sąrašė. Lietuva užima 14 vietą tarp Europos Sąjungos (ES) valstybių, 2019 m. ji buvo 15-ta, 2018 m. - 18-ta.**

6. Nuo 2001 m. Specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) inicijuoja visuomenės apklausas – „**Lietuvos korupcijos žemėlapius**“, kurių tikslas – įvertinti 3 Lietuvos grupių: gyventojų, verslininkų ir valstybės tarnautojų požiūrį į korupciją, jos paplitimą, atskleisti minėtų grupių patirtį šioje srityje, nustatyti Lietuvos visuomenės antikorupcinį potencialą. Gyventojams buvo pateiktas 18 problemų Lietuvoje sąrašas. Buvo prašoma nurodyti, ar kiekviena iš jų yra labai rimta, pakankamai rimta, neypatingai rimta problema ar tai visai ne problema. Keletas įžvalgų iš apklausos rezultatų 2020 m.:

- Pagal dalį respondentų nurodžiusių, kad tai yra labai rimta problema, korupcija buvo minima 5-oje vietoje (35%) – po mažų atlyginimų, sveikatos apsaugos problemų, didelių kainų ir bedarbystės.

- Dauguma įmonių vadovų nurodė, kad korupcija yra kliūtis verslui – 73%, šis rodiklis sutampa su 2019 m. duomenimis.

- 19% Lietuvos gyventojų mano, kad korupcijos mastai per 5 metus išaugo, 36% – kad nepakito ir 33% - kad sumažėjo; pagerėjo pastarųjų 12 mėnesių dinamikos vertinimas, kad korupcija išaugo nurodė 14%, o kad sumažėjo – 23% gyventojų.

- Dažniausiai apklausti gyventojai nurodė, kad labiausiai Lietuvoje yra paplitęs nepotizmas – 74%, politinių partijų narių protegavimas – 66%, palankių įstatymų, naudingų atskiroms grupėms, priėmimas – 58%, papirkimas – 58%. Lyginant su 2019 m. daugumoje atvejų nurodomas didesnis konkrečių korupcijos formų paplitimas.

- 50% gyventojų žino, kur reikėtų kreiptis dėl korupcijos atvejų (tai žymiai daugiau nei ankstesniais metais), 19% praneštų apie korupcijos pasireiškimus, 8% norėtų dalyvauti antikorupcinėje veikloje. Įmonių vadovų rodikliai šiuo požiūriu yra aukštesni: 66% žino kur kreiptis, 28% praneštų, 8% norėtų dalyvauti antikorupcinėje veikloje. Valstybės tarnautojų rodikliai dar aukštesni: 88% žino kur reikėtų kreiptis, 53% praneštų apie korupciją, 28% norėtų dalyvauti antikorupcinėje veikloje.

- Pagrindinė nenoro pranešti apie korupcinį įvykį priežastis tiek tarp gyventojų, tiek ir tarp įmonių vadovų – baimė nukentėti. Valstybės tarnautojai pirmoje vietoje nurodo kitą argumentą – nenori pranešti, nes nėra įsitikinę, kad tai korupcijos atvejis.

7. Remiantis atliktomis analizėmis ir tyrimais galima teigti, kad smulkioji korupcija Lietuvoje mažėja. Du trečdaliai Lietuvos gyventojų teigia, kad korupcijos mastai nepakito arba sumažėjo. Respondentai nurodo, kad smulkaus kyšininkavimo atvejų pasitaiko rečiau, tačiau korupcija išlieka problema Lietuvoje. 2020 m. Lietuvoje korupcijos suvokimo indekso rezultatai rodo, kad reikia ryžtingiau ieškoti priemonių, kaip užtikrinti korupcijai atsparų viešąjį sektorių, skaidrų sprendimų priėmimą ir atskaitomybę valstybėje. Šių tikslų įgyvendinimui svarbu skatinti vadovus prisiimti atsakomybę už savo sričių antikorupcinę aplinką.

8. Konsultavimo tarnyba organizuodama ir įgyvendindama savo veiklą, vadovaujasi Europos

Sąjungos (toliau – ES) ir Lietuvos Respublikos teisės aktais, dalininkų patvirtintais įstatais bei įstaigos parengta ir 2021 m. balandžio 22 d. dalininkų patvirtinta strategija. Šios strategijos paskirtis – nustatyti Konsultavimo tarnybos strategines 2021–2023 metų veiklos kryptis, tikslus ir rodiklius.

9. Konsultavimo tarnybos centrinė buveinė įsikūrusi Akademijos miestelyje (Kėdainių r.). Šiuo metu 48 rajonų, savivaldybių ir kituose biuruose ir centro skyriuose dirba daugiau nei 400 darbuotojų. Konsultavimo tarnyba žemdirbiams ir kitiems subjektams teikia kompleksines buhalterinės apskaitos, verslo ekonomikos, augalininkystės, gyvulininkystės, aplinkosaugos, miškininkystės, geodezijos, darbų saugos, vandens bei dirvožemio tyrimų paslaugas, konsultuoja, vykdo žemdirbių mokymus. Konsultavimo tarnyba, įgyvendindama strateginius tikslus, orientuojasi į prioritetines sritis: atskaitomybės ir skaidrumo principų stiprinimą.

10. 2018–2020 m. Programos uždaviniai buvo: sudaryti prielaidas korupcijos priežastims bei sąlygoms atskleisti ir jas šalinti; stiprinti viešumo ir skaidrumo principų laikymąsi Konsultavimo tarnyboje; didinti Konsultavimo tarnybos darbuotojų teisinį sąmoningumą ir atsakingumą korupcijos prevencijos srityje; maksimaliai sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę; didinti informacijos apie Konsultavimo tarnybos vykdomą veiklą prieinamumą; didinti klientų, partnerių ir visuomenės pasitikėjimą Konsultavimo tarnybos vykdoma veikla. Programos įgyvendinimo priemonių plano (toliau – Priemonių planas) vykdymo kontrolė buvo atliekama kasmet, parengiant priemonių įgyvendinimo ataskaitą.

11. 2018–2020 m. Programa ir jos Priemonių plane numatytos priemonės įgyvendinamos; buvo planuotos 22 korupcijos prevencijos priemonės, iš kurių liko neįvykdytos 2 priemonės – apklausos dėl galimai neskaidraus ar korupcinio elgesio būdų ir atsparumo korupcijai lygio nustatymo, kurios perkeltos į 2021–2023 m. Programos įgyvendinimo priemonių planą. Informacija apie programos priemonių įgyvendinimą pateikta metinėse ataskaitose.

12. Kasmet inventorizuotos veiklos sritys, kuriose egzistuoja didelė korupcijos tikimybė, parengiama motyvuota išvada. 2020 m. tikrinti pasirinkta veiklos sritis – Augalų apsaugos pažymėjimų (toliau – AAP) išdavimas. Parengta išvada, kad korupcijos rizika pažymėjimų registravime ir išdavime iš esmės atitinka Konsultavimo tarnybos komercinių mokymo kursų pagal neformaliojo tęstinio profesinio mokymo programas, organizavimo ir įgyvendinimo tvarkos ir Žemdirbių tęstinio profesinio mokymo organizavimo pagal LR žemės ūkio ministerijoje registruotas neformalaus mokymo programas standarto reikalavimus, yra valdoma efektyviai; yra priimti visi reikiami vidaus teisės aktai, kuriuose detalizuota ir aiškiai iš esmės aprašyti visi veiksmai. Dokumentai yra peržiūrėti ir, esant būtinumui, atnaujinami. Neatitikimų antikorpuciniu požiūriu išduodant AAP nenustatyta.

13. Programos įgyvendinimo metu Korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų (piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi, interesų konfliktų, kyšio davimo, prekybos poveikiu) nebuvo nustatyta.

14. **2020 m.** Žemės ūkio ministerijos Centralizuoto vidaus audito skyrius atliko Konsultavimo tarnybos korupcijos rizikos valdymo vertinimą, Pateikta **išvada:** Korupcijos rizikos valdymas vertinamas patenkinamai, nes visa rizika yra nustatyta ir valdoma, tačiau yra keletas nesvarbių trūkumų, neturinčių neigiamos įtakos viešojo juridinio asmens veiklos rezultatams susijusiems su korupcijos prevencija. Pateiktoms rekomendacijoms įgyvendinti parengtas rekomendacijų įgyvendinimo priemonių planas. Dalis numatytų priemonių jau įgyvendintos, likusios - įtrauktos į rengiamą Korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo planą 2021–2023 m.

III. PROGRAMOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR VERTINIMO KRITERIJAI

15. Išanalizavus esamą situaciją, taip pat atsižvelgiant į 2018–2020 m. priemonių plano ataskaitas, galima išskirti šias prielaidas korupcijai atsirasti: teisinės, viešinimo, antikorpucinio švietimo, darbuotojų įsitraukimo.

16. Programos **tikslas** – stiprinti Konsultavimo tarnyboje atsparumą korupcijai, didinti darbuotojų antikorpucinį sąmoningumą.

17. Siekiant užtikrinti Programos pagrindinį tikslą, numatomi **uždaviniai** šiems tikslams pasiekti:

17.1. atlikti efektyvų ir veiksmingą Konsultavimo tarnybos vidinių teisės aktų rengimą ir keitimą;

17.2. atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą;

17.3. atlikti atsparumo korupcijai lygio ir darbuotojų tolerancijos korupcijai nustatymą;

17.4. vykdyti korupcijos prevencijos priemones Konsultavimo tarnybos darbuotojų viešųjų ir privačių interesų derinimo srityje;

17.5. viešinti priimtus dokumentus ir informaciją, susijusią su korupcijos prevencija, viešųjų ir privačių interesų derinimu;

17.6. vykdyti darbuotojų antikorupcinio sąmoningumo didinimą;

17.7. įgyvendinti Programą užtikrinant užsibrėžtų tikslų tęstinumą.

18. Programoje nustatyto tikslo pasiekimo vertinimo kriterijai yra: didesnis korupcijos prevencijos veiksmingumas, nepakantumo korupcijai padidėjimas, korupcijos pasireiškimo tikimybės sumažėjimas.

19. Programos uždavinių įgyvendinimas vertinamas pagal Priemonių plane nustatytus laukiamo rezultato vertinimo kriterijus.

IV. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS, VERTINIMAS, ATSKAITOMYBĖ, KONTROLĖ, KEITIMAS

20. Konsultavimo tarnybos Vadovybė ir Konsultavimo tarnybos struktūrinių padalinių vadovai savo elgesiu formuoja Programoje numatytą elgesio standartą, užtikrina, kad jų atsakomybei priskirtose veiklos srityse veikla būtų vykdoma užtikrinant tinkamą šios Programos nuostatų įgyvendinimą. Kiekvieno struktūrinio padalinio vadovo pareiga – kasdieninis Programos įtvirtinimas, komunikacija darbuotojams ir tinkamo elgesio formavimas.

21. Programos Priemonių planas yra neatskiriama šios Programos dalis. Jis tvirtinamas ir atnaujinamas kartu su Programa Konsultavimo tarnybos direktoriaus įsakymu.

22. Programos įgyvendinimą koordinuoja ir kontroliuoja Konsultavimo tarnybos direktoriaus paskirtas vykdyti korupcijos prevenciją darbuotojas, vykdo – Priemonių plane numatyti atsakingi vykdytojai.

23. Programos įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą vykdomas nuolatos, atsižvelgiant į kintančias aplinkybes ir veiksniai, turinčius ar galinčius turėti įtakos Programos įgyvendinimui.

24. Programoje nustatytų tikslų pasiekimas vertinamas pagal Priemonių plane nustatytus tikslo rezultato kriterijus. Programos uždaviniai vertinami pagal Priemonių plane nustatytus laukiamo rezultato vertinimo kriterijus.

25. Kiekvienais metais Programa ir Planas peržiūrimi ir prireikus koreguojami, papildomi.

26. Programa ir Priemonių planas gali būti keičiami, atsižvelgiant į kiekvienais metais atliekamos korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo rezultatus; STT, kitų kompetentingų institucijų rekomendacijas ir visų suinteresuotų asmenų pasiūlymus; gautą informaciją apie galimas korupcinio pobūdžio nusikalstamus veiksmus.

27. Konsultavimo tarnybos darbuotojai, klientai, kiti suinteresuoti asmenys gali teikti pasiūlymus dėl Programos nuostatų, Priemonių plano atnaujinimo per visą Programos įgyvendinimo laikotarpį darbuotojui, paskirtam vykdyti korupcijos prevenciją.

28. Darbuotojas, atsakingas už korupcijos prevenciją, Programos įgyvendinimo metinę ataskaitą kasmet pateikia Vadovybei, darbuotojams per dokumentų valdymo sistemą ir patalpina Konsultavimo tarnybos internetiniame puslapyje.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

29. Atsižvelgiant į Konsultavimo tarnybos veiklos specifiką, esant pagrįstoms priežastims, Konsultavimo tarnyba gali patvirtinti ir papildomus ar kitokius Korupcijos prevencijos išipareigojimus, jų laikymosi, įgyvendinimo, priežiūros ir kontrolės mechanizmus bei procedūras.

30. Visa informacija, susijusi su Programa, jos įgyvendinimu ir/ar pokyčiais, talpinama Konsultavimo tarnybos internetinėje svetainėje ir intranete.

31. Programos įgyvendinimas vykdomas Konsultavimo tarnybos lėšomis.

32. Programa ir Planas įsigalioja nuo patvirtinimo dienos.

